

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ЛАНДШАФТНІ КОМПЛЕКСИ ПОКУТСЬКИХ КАРПАТ: СТРУКТУРА, ПРОЦЕСИ, ОХОРОНА

Виконав: здобувач освіти 2 курсу Geo1-M23 групи
Спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Николин Володимир Віталійович

Керівник: Гарбар В.В., к.г.н., старший викладач

Рецензент : Касіяник І.П., к.г.н., доцент

Кам'янець-Подільський - 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛАНДШАФТНИХ КОМПЛЕКСІВ	5
1.1. Поняття ландшафтних комплексів у географії	5
1.2. Екологічні та геоморфологічні аспекти ландшафтознавства	8
1.3. Моніторинг ландшафтів	11
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКУТСЬКИХ КАРПАТ	22
2.1 Географічне положення і природно-кліматичні умови.....	22
2.2 Чинники формування структури ландшафтних комплексів.....	27
2.3 Біорізноманіття Покутських Карпат	31
2.4 Екологічні проблеми ландшафтів Українських Карпат	34
РОЗДІЛ 3. ОХОРОНА КОМПЛЕКСУ ПОКУТСЬКИХ КАРПАТ.....	40
3.1 Природно-заповідний фонд Покутських Карпат	40
3.2 Національний природний парк “Гуцульщина”	44
РОЗДІЛ 4. ЛАНДШАФТНІ КОМПЛЕКСИ ПОКУТСЬКИХ КАРПАТ» У ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ	47
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження структури, процесів та охорони ландшафтних комплексів Покутських Карпат є актуальним як для науки, так і для практичної реалізації екологічних і соціально-економічних стратегій сталого розвитку. Природні умови Покутських Карпат є важливим елементом регіону. Ландшафтні комплекси мають своєрідні географічні, кліматичні та біологічні особливості, які впливають на господарський розвиток регіону. Територія дослідження має величезний потенціал для розвитку екологічного туризму. Вивчення ландшафтних комплексів Покутських Карпат дозволяє інтегрувати знання про природні процеси та антропогенні впливи, що відповідає світовим практикам. Збереження і правильне управління ландшафтними комплексами сприяє поліпшенню умов життя місцевого населення, підтримці рекреаційної функції території та створенню нових можливостей для розвитку громади

Об'єкт – ландшафти Покутських Карпат.

Предмет - сучасний стан ландшафтних комплексів у межах досліджуваного регіону, особливості їх використання, структура, глобальні процеси та охорона

Мета - аналіз і оцінка сучасного стану ландшафтних комплексів Покутських Карпат, встановлення просторових закономірностей їх розміщення, їх структура та охорона.

Завдання кваліфікаційної роботи:

1. проаналізувати поняття «ландшафт» у структурі Покутських Карпат;
2. описати географічне положення регіону, переваги та недоліки;
3. охарактеризувати сучасний стан та структуру регіону дослідження
4. проаналізувати сучасний стан природно-заповідного фонду досліджуваного регіону;
5. виявити екологічні проблеми ландшафтів Покутських Карпат;
6. описати можливість використання матеріалів роботи у шкільних програмах.

Методи дослідження., спостереження, , картографічний, статистичний, літературний, просторовий та хронологічний аналіз, моделювання.

Структура та обсяг роботи. Робота включає: вступ, чотири розділи, висновки, список використаної літератури.

ВИСНОВКИ

Покутські Карпати характеризуються великою різноманітністю ландшафтних типів, які формуються під впливом гірського рельєфу, кліматичних умов, ґрунтового покриву та біорізноманіття. Основні типи ландшафтів регіону включають:

- Лісові ландшафти (смерекові, букові, мішані ліси).
- Гірські луки (полонини).
- Річкові долини з багатим ґрунтовим і рослинним різноманіттям.

Ландшафти Покутських Карпат виконують важливу екологічну роль:

- Стабілізація гідрологічного режиму регіону.
- Формування унікальних біогеоценозів.
- Забезпечення місць проживання для численних видів флори і фауни, у тому числі ендемічних і рідкісних.

У Покутських Карпатах спостерігаються природні динамічні процеси (ерозія ґрунтів, зсуви, руйнування річкових берегів), які посилюються внаслідок антропогенного впливу (вирубка лісів, надмірне господарське використання). Це вимагає розробки та реалізації заходів з оптимізації природокористування.

Головними проблемами для ландшафтів регіону є:

- Інтенсивна вирубка лісів, що спричиняє деградацію екосистем.
- Забруднення водних ресурсів через неконтрольоване господарювання.
- Надмірне туристичне навантаження, яке впливає на природні комплекси.

Для збереження ландшафтів Покутських Карпат необхідно:

- Розширювати природоохоронні території, включаючи заповідники та заказники.
- Запроваджувати сталий туризм, орієнтований на екологічно чисті практики.

- Реалізувати заходи щодо відновлення деградованих екосистем (заліснення, контроль ерозійних процесів).

Дослідження ландшафтів Покутських Карпат сприяє розумінню динаміки природних процесів, оцінці впливу людської діяльності та розробці стратегії раціонального природокористування. Це є важливим для збереження унікального природного середовища та забезпечення сталого розвитку регіону.

Покутські Карпати – це регіон з високою природною, екологічною та рекреаційною цінністю, який потребує комплексного підходу до дослідження, управління та збереження ландшафтів. Оптимізація взаємодії людини з природою є ключем до забезпечення балансу між економічними потребами і охороною довкілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень : навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ Івана Франка, 2018. 292 с
2. Брусак В. П. Стан охорони та перспективи використання пам'яток неживої природи національного природного парку «Гуцульщина». Вісн. Львів. ун-ту. Серія геогр. 2008. Вип. 35. С. 16–27.
3. Брусак В. П., Зінько Ю. В. Пріоритети функціонування національного природного парку « Гуцульщина» : збірник метод. матер. К., 2011. С. 138–142.
4. Брусак В. П., Зінько Ю. В., Майданський М. А. Історія розвитку, сучасний стан та перспективи рекреаційної діяльності у національному природному парку «Гуцульщина» : збірник метод. матер. К., 2011. С. 81–
5. В. М. Гуцуляк, Н. В. Максименко, Т. В. Дудар Ландшафтна екологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів /. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 284 с.
6. Ващенко В. А., Євтушко Т. Л., Британ А. Й. Державна геологічна карта України. Масштаб 1:200 000. Карпатська серія М-35-XXXII, L-35-II. Пояснювальна записка. Київ. 2003. 89 с.
7. Відновлення корінних природних комплексів Косівщини : монографія / За ред. Ю. С. Шпарик, Ю. П. Стефурак, В. П. Лосюк. Косів: Писаний камінь, 2015. 272 с
8. Воропай Л. І., Куниця М. О. Українські Карпати: монографія. Київ: Рад. шк., 1966. 167 с.
9. Геодинаміка Карпат / Круглов С. С., Смирнов С. Е., Спитковская С. М. и др. / Под ред. В. В. Глушко, С. С. Круглова. Київ: Наук. думка, . 136 с.
10. Геренчук К. І. Ландшафти. Природа Українських Карпат. Львів: Видво Львів. ун-ту, 1968. С. 208–238.
11. Геренчук К. І. Природні комплекси. Природа Івано-Франківської області: монографія. Львів : Вид-во при Львів.ун-ті, 1973. С. 148-151.

12. Гілецький Й. Р. Природно-географічне районування Українських Карпат як основа оптимізації природокористування у регіоні. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія Географія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. Вип. 464. С. 29–31
13. Голубець М. А. Основи відновлення функціональної суті карпатських лісів: монографія. Вид-во «Компанія "Манускрипт"». Львів, 2016. 144 с.
14. Голубець М. А. Рослинність. Українські Карпати. Національний атлас України. К.: ДНВП «Картографія», 2009. С. 200 с.
15. Гостюк З. В. Антропогенна модифікованість ландшафтів Покутських Карпат. Український географічний журнал. Київ, 2018. Вип. 2. С. 43-50. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://doi.org/10.15407/ugz2018.02.043>
16. Гостюк З. В. До проблеми охорони ландшафтів низькогір'я Покутських Карпат. Біологічні дослідження. 2016. Збірник наукових праць. Житомир. 2016. С. 343–344.
17. Гостюк З. В. Зсувні процеси на території НПП «Гуцульщина». Сучасний стан та перспективи розвитку геоморфології та палеогеографії в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 26 - 27 листоп. 2020 р. Львів, 2020. С. 44 – 45.
18. Гостюк З. В. Мельник А. В. Ландшафтна структура Покутських Карпат. Фізична географія і геоморфологія. Київ, 2017. Вип. 3 (87). С. 38-47.
19. Гостюк З. В. Мельник А. В. Покутські Карпати в системі фізикогеографічного районування Українських Карпат. Фізична географія і геоморфологія. Київ, 2017. Вип. 4 (88). С. 12-21.
20. Гостюк З. В. Моніторинг атмосферних опадів в ландшафтах Покутських Карпат. Довготермінові спостереження довкілля : досвід, проблеми, перспективи: матеріали Міжнар. наук. семінару, м. Львів, 10-12 трав. 2019 р. Львів, 2019. С. 49–52.
21. Гостюк З. В. Поширення негативних фізико-географічних процесів в Покутських Карпатах. Актуальні наукові дослідження в сучасному світі:

- матеріали XVIII Міжнародна. научн. конф., м. Переяслав Хмельницький, 26-27 жовтня 2016 м. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 10(18), ч. 5. С. 148-151
22. Гостюк З. В. Природо-заповідний фонд ландшафтів Покутських Карпат. Фізична географія і геоморфологія. Київ, 2016. Вип. 1(81). С. 36-41.
23. Дебринюк Ю. М., Лосюк В. П., Гостюк З. В. Природа Покутських Карпат. «Жаб'є»: Еколого-просвітницький краєзнавчий журнал. Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф». 2017. № 4. С. 9-10
24. Калуцький І. Ф., Олійник В. С. Стихійні явища в гірсько-лісових умовах Українських Карпат (вітровали, паводки, ерозія ґрунту). Львів: Камула, 2007. 240 с.
25. Літопис природи НПП «Гуцульщина» Косів, 2018. Т.15. 508 с. 224-100.
26. Літопис природи НПП «Гуцульщина» Косів, 2020. Т.17. 412 с.
27. Літопис природи НПП «Гуцульщина». Косів, 2004. Т. 1. 240 с. 98.
28. Літопис природи НПП «Гуцульщина». Косів, 2013. Т.10. 404 с. 99.
29. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізико-географічне районування. Географічна енциклопедія України. К.: УРЕ ім. М. П. Бажана, 1993. Т. 3. С. 340–343.
30. Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 7. Т.2. Київ, Інститут зоології І. І. Шмальгаузена НАН України, 2018. 454 с
31. Міллер Г. П., Федірко О. М. Карпати Українські. Географічна енциклопедія України. К.: УРЕ ім. М. П. Бажана. 1990. Т. 2. С.113–114.
32. Погрібний О. О., Заячук В. Я. Сосна звичайна в лісах Українських Карпат: монографія. Косів: Писаний Камінь, 2017. 192 с
33. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 18.12.2019 р. №1264-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546.
34. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 21.11.2019 р. №2456-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. №34. Ст. 502.

35. Проект організації території Національного природного парку «Гуцульщина», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів. Львів, 2009. Том 2. 374 с.
36. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 624 с.